



Μάρκος Ρενιόρης

ἐπιδείξωσι θρίαμβον διὰ τούτου καὶ κύρωσιν τῶν ἰδίων δογμάτων.

Κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους τῆς θρησκευτικῆς ἀναμορφώσεως, καθ' οὓς ἡ θεολογία ἐθεωρεῖτο ἡ πρώτη τῶν ἐπιστημῶν, ἡ ἱστορία ἀναφέρει καὶ ἄλλα ὀνόματα ἐξόχων ἐν τοῖς γράμμασιν Ἑλλήνων ἀσπασθέντων τὰ δόγματα τῶν Καθολικῶν ἢ τῶν Λουθηρανῶν. Τὰ φῶτα τῆς Εὐρώπης ἐν ἡ ἔξω ἢ ἔζησαν, ἀτομικαὶ πολλάκις πεποιθήσεις, ὁ πόθος τῆς ἀναστάσεως τοῦ ἔθνους των, ὅστις ἀδιαλείπτως ἐθαυκάλλιζε τὸν νοῦν αὐτῶν συνετέλει εἰς τὰς τοιαύτας μεταστάσεις, ἀλλ' αὐταὶ οὐδὲν ἐπέδρασαν ἐπὶ τοῦ συνόλου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. Ἀλλ' ἐπὶ τοῦ προκειμένου ὁ Λούκαρις ἦτο πατριάρχης, ἔζη ἐν μέσῳ τοῦ ὀρθοδόξου πληρώματος, πᾶσα δὲ διατάραξις καὶ ἀνατροπὴ τῶν πατρίων ἤθελε φέρει ἀνήκουστα δεινά. Διὰ τοῦτο ἐνῶ γνωρίζομεν ὅτι ἐπὶ μακρὰν σειρὰν ἐτῶν διετέλει ἐν σχέσει μετὰ Διαμαρτυρομένων, καὶ ὁμολογίαν συνέθεσε καλθινίζουσαν, εἰς οὐδένα προέβη ἐν τῇ Ἀνατολῇ προσηλυτισμόν. Ἐν πλήρει συνειδήσει τῆς θέσεως ἐν ἡ ἦτο τεταγμένος, ἔβαινε μετὰ περισκέψεως, ἀναμένων ἴσως τὴν εὐθετον στιγμὴν καθ' ἣν ἤθελε πεισθῆ περὶ τοῦ δυνατοῦ ἐνώσεως Ὁρθοδόξων καὶ Διαμαρτυρομένων νὰ πράξῃ ὅ,τι αὐτὸς πεποιθήσεις αὐτοῦ ἤθελον ὑπαγορεύσει.

Ἡ ἱστορία ἀναφέρει ὅτι ὁ Γεώργιος Ἀββὸς ὁ τῆς Κανταβρυγίας ἀρχιεπίσκοπος καὶ πρωτόθρονος καὶ Μητροπολίτης πάσης Ἀγγλίας, μετ' οὗ ὁ Λούκαρις εἶχεν ἀλληλογραφίαν, προέτεινε εἰς αὐτὸν κατὰ παραγγελίαν τοῦ βασιλέως τῆς Ἀγγλίας Ἰακώβου Α' νὰ ἀποστείλῃ νέους Ἕλληνας ἱερεῖς εἰς Ἀγγλίαν ἵνα σπουδάσωσι θεολογίαν καὶ ἴδωσιν ἐκ τοῦ πλησίον τὰς λουθηρانيκὰς καὶ καλθινικὰς ἐκκλησίας, δαπάνη τῆς Ἀγγλικῆς κυβερνήσεως. Ὁ Λούκαρις πατριάρχης ὢν τότε Ἀλεξανδρείας ἐπεμψε μὲ συστατικὰ γράμματα πρὸς τὸν Ἀββὸς τῆ α'

Μαρτίου 1616 ἐκ Καίρου τὸν Μητροφάνην Κριτόπουλον, νέον ἱερομόναχον ἐκ Βερροίας τῆς Μακεδονίας, γεννηθέντα τῷ 1589.

Περὶ τοῦ ἀνδρὸς τούτου τοῦ ἐπὶ 13 ὀλόκληρα ἔτη διατρίψαντος ἐν Ἀγγλίᾳ, Γερμανίᾳ καὶ ἄλλαις χώραις τῆς Εὐρώπης ὡς ἀπεσταλμένου τοῦ Λουκάρεως, καὶ γενομένου μικρὸν μετὰ τὴν ἐπάνοδόν του πατριάρχου Ἀλεξανδρείας, ὀλίγα τέως ἦσαν γνωστά. Ὁ Μελέτιος ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ ἱστορίᾳ του οὐδὲν ἀναφέρει αὐτόν, οὔτε ὁ Δημ. Προκοπίου ἐν τῇ ἀπαριθμῆσει τῶν κατὰ τὴν ΙΖ' ἑκατονταετηρίδα ἀκμασάντων λογίων, οὔτε ὁ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Κωνσταντῖνος ἐν τῇ πραγματείᾳ του περὶ τῶν μετὰ τὴν ἄλωσιν ἐκ τοῦ κλήρου ἀρετῆ καὶ παιδείας διαπρεψάντων ἀνδρῶν. Ὁ κ. Κ. Σάθας πρῶτος διέλαβέ τινα περὶ τοῦ ἀνδρὸς ἐν τῇ «Νεοελληνικῇ φιλολογίᾳ». Μετὰ τοῦτον δὲ ὁ μακαρίτης Ἀνδρόνικος Δημητρακόπουλος ἀρχιμανδρίτης ἐν Λειψίᾳ εὗρων ἐν βιβλιοθήκαις τῆς Εὐρώπης ἐπιστολάς ἀνεκδότους αὐτογράφους τοῦ Μητροφάνους πρὸς ἐπισήμους ἄνδρας τῆς Βυρτεμβέργης, καὶ ἄλλων ἀνδρῶν πρὸς αὐτόν, ἔχων δὲ ὑπ' ὄψιν καὶ νεώτερα συγγράμματα εὐρωπαϊῶν διαφωτιστῶν τὰς ἐνεργείας τῶν Διαμαρτυρομένων ἐν τῇ Ἀνατολῇ, ἐξέδωκε τῷ 1870 ἐν Λειψίᾳ «Δοκίμιον περὶ τοῦ βίου καὶ τῶν συγγραμμάτων Μητροφάνους τοῦ Κριτοπούλου», ἐν τῷ ὅποίῳ ἐκθέτει τὸν βίον αὐτοῦ, τὰς περιουσίας του εἰς τὰς διαφόρους πόλεις τῆς Εὐρώπης, ἐρ' ὅσον ἠδυνήθη νὰ γνωρίζῃ ταύτας ἐκ τῶν ἀνευρεθεισῶν ἐπιστολῶν. Ἐκφράζει δὲ καὶ τὴν ὑπόνοιαν, οὐχὶ καθ' ἡμᾶς βάσιμον, ὀρωμένος ἐκ τινῶν ἀμφιβόλου ἐννοίας φράσεων ἐπιστολῶν τοῦ Κριτοπούλου, ὅτι αὐτὸς εἶχε παρασυρθῆ εἰς τὰ λουθηρانيκὰ δόγματα. Μετὰ τοῦτον δὲ ὁ κ. Γ. Μαζαράκης, γραμματεὺς διατελέσας τοῦ Πάτριάρχου Ἀλεξανδρείας, καὶ εὐτυχῆσας νὰ ἀνεύρῃ ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ αὐτοῦ, τὴν ὁποίαν αὐτὸς ὁ Κριτόπουλος πρῶτος ἵδρυσεν, ἀνεκδότους ἄλλας πηγὰς, συνέγραψεν ἕτερον βίον «Μητροφάνης Κριτόπουλος πατριάρχης Ἀλεξανδρείας κατὰ τοὺς κώδικας τοῦ πατριάρχου Ἀλεξανδρείας καὶ ἄλλας πηγὰς 1884», ἐν τῷ ὅποίῳ πολλὰ προσέθεσε εἰς τὰ ὑπὸ τῶν προτέρων βιογράφων γραφέντα.

Τελευταῖον δὲ ὁ κ. Ἀθην. Παπαδόπουλος Κεραμεὺς ἐν τινι φροντισματι περὶ τοῦ πατριάρχου Ἀλεξανδρείας Νικηφόρου, τοῦ διαδόχου τοῦ Μητροφάνους, δημοσιεύσεν ἐν τῷ γ' τόμῳ τοῦ Δελτίου τῆς ἱστορικῆς καὶ ἐθνολογικῆς ἐταιρείας, ἐν παραρτῶ σημειῶσι τινα περὶ Μητροπούλου, ἰδίως περὶ τοῦ τόπου ἐνθα ἀπεβίωσεν, ὁ ὁποῖος τέως ἠγνωστοίτο.

Ταῦτα εἶχον γραφῆ περὶ Κριτοπούλου, ὅτε νέα τελευταῖον πηγὴ ἀνευρέθη ἀνεκδότος συμπληροῦσα τὰ τοῦ βίου αὐτοῦ. Εἶνε δὲ αὕτη λεύκωμα, album, ἐκ σελίδων 358 ἀνήκον εἰς τὸν Κριτόπουλον, τὸ ὅποιον κατὰ τὴν εἰς Ἀγγλίαν καὶ Γερμανίαν περιοδείαν του ἐδίδεν εἰς τοὺς φίλους αὐτοῦ, ὅπως ἐγγράψωσι τὴν ὑπογραφήν των καὶ ἄλλο τι λόγιον ἢ ἐνθύμημα τῆς φιλίας καὶ ἀγάπης, ἧς ἠξιώθη παρ' αὐτῶν. Τὸ λεύκωμα τοῦτο ἢ ἡ φιλοθήκη, ὡς ὠνόμαζε ταύτην ὁ Κριτόπουλος, κατὰ τὸ ἐπιτυχῆς